

Bolu’da 1923-1950 Yılları Arasında Gerçekleşen Beden Eğitimi ve Spor Faaliyetleri*

Zafer ÖZGÜN^{1*}, Sabri ÖZÇAKIR²

¹ Bolu Valiliği, <https://orcid.org/0009-0004-6323-5015>

² Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0002-2179-2372>

To cite this article/ Atıf için:

Özgün, Z. & Özçakır, S. (2025). Bolu’da 1923-1950 yılları arasında gerçekleşen beden eğitimi ve spor faaliyetleri. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 26-41.

Özet

Bu araştırmada Cumhuriyetin ilk yıllarında Bolu okullarında ve Bolu Halkevi spor şubesi öncülüğünde gerçekleşen beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İlgili yıllarda Bolu’daki en öncü okullar Bolu Orman Mektebi, Bolu Orta Mektebi ve Düzce Orta Mektebi’dir. Okullarda farklı sporların yapılmaya çalışıldığı, en çok izciliğin ön plana çıktığı görülmektedir. Bolu’nun spor kültürünün canlanmasına okullarda yapılan spor faaliyetleri kadar Bolu Halkevi de katkı sağlamıştır. Bolu Halkevi’nin spor şubesine halkla birlikte kayıt olan öğrenciler okullarda yapılan spor etkinlikleri ile birlikte spora devam etmişlerdir. Bolu Halkevi okullara göre spor faaliyetlerinin daha istemli ve disiplinli yapılmasını sağlamıştır. Masa tenisinden kayağa, futboldan su sporlarına, doğa sporlarından voleybola kadar pek çok branşta Halkevi spor şubesi önderliğinde gençlere eğitim verilerek müsabakalar düzenlenmiştir. Bolu’da yapılan spor faaliyetleri il için özel ve önemli bir gün olan 17 Temmuz Atatürk’ün Bolu’ya geliş tarihi ile özellikle milli bayramlarda bir spor şenliği olarak kutlanmıştır. Sonuç olarak; Bolu’da 1923-1950 yılları arasında gerçekleşen beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin araştırıldığı bu çalışmada beden eğitimi ve spor tarihi alanı ile Bolu kent tarihine katkı sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Halkevleri, Beden Eğitimi, Spor

Physical Education and Sport Activities in Bolu Between The Years 1923-1950

Abstract

This study aimed to examine and evaluate the physical education and sports activities occurred in Bolu schools and under the leadership of the Bolu People’s House sport department in the first years of Turkish Republic. The leading schools in Bolu at that time were Bolu Middle School, Bolu Forestry School and Düzce Middle School. It is seen that various sports are practiced in schools, scouting was the most leading one. The Bolu People’s House revived Bolu’s sports culture as much as schools. In addition to the sports activities held in Bolu schools, both students and people enrolled in the sports department of Bolu People’s House and they continued playing sports. The Bolu People’s House ensured that sports activities in a more disciplined and systematic format. Under the leadership of the Bolu People’s House, young people trained and competitions coordinated in various sports, from skiing to table tennis, football to water sports, nature sports to volleyball. Sports activities occurred in Bolu were celebrated as a sports festival, particularly in national holidays and special days for Bolu, such as July 17, the day of Atatürk’s arrival in Bolu. In conclusion, this study which was focused on physical education and sports activities held in Bolu between the years 1923-1950, was tried to make contribution to physical education and sports history field and history of Bolu city.

Keywords: People's Houses, Physical Education, Sports.

* Bu araştırma Zafer ÖZGÜN'ün "Cumhuriyet'in İlk Dönemlerinde (1923-1950) Bolu'da Yapılan Beden Eğitimi ve Spor Faaliyetleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde geleneksel sporların yanı sıra batı tarzı modern sporların da ilk örnekleri görülmektedir. 19. yüzyılın ikinci yarısında Mekteb-i Harbiye'de eskrim, yüzme ve jimnastik dersleri ile başlayan modern sporların eğitimi Robert Kolej ve Mekteb-i Sultani ile devam etmiştir*. Aynı dönemde kulüpleşme çalışmaları ile başta futbol olmak üzere modern sporların tanıtım ve yaygınlaşma çalışmaları sürmüştür. Yabancıların ve Osmanlı azınlıklarının kurduğu spor kulüplerinden sonra Türkler tarafından da ilk spor kulüpleri kurulmuştur (Özçakır, 2022; Yüce, 2020). Ancak 20. yüzyılın ilk çeyreğinde uzun süren savaşlar nedeniyle okullarda ve özellikle Türk spor kulüplerinde faaliyetlere istenildiği gibi devam edilememiştir. Osmanlı'nın son yıllarında temelleri atılan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin canlanması için Cumhuriyet dönemi beklenmiştir.

Beden eğitimi ve spor alanında Cumhuriyet Döneminde beklenen gaye uzun süre devam eden savaşlardan dolayı fiziksel ve ruhsal olarak yorgun, moralsiz, güçsüz ve sağlıksız kalan bir nesli ayağa kaldırmak ve vatandaşları güçlü, üretken ve sağlıklı bir hale getirmek olmuştur (Akın, 2004). Bunun yanı sıra Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Türk Sporunu geliştirebilmek adına ilki Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) olan çeşitli spor teşkilatları kurulmuştur. 1921'de İstanbul'da spor kulüpleri tarafından kurulan (Fişek, 1998; Yazar, 2014) ve 1922 yılında yasal oluşumunu tamamlayarak 1923'te merkezini Ankara'ya taşıyan TİCİ Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk merkezi spor teşkilatıdır (Özmaden, 2010). Aynı yıllarda başta Modern Olimpiyat Oyunları olmak üzere uluslararası spor organizasyonlarına katılmak için de çaba sarfedilmiştir. Türkiye, 1924 yılında Paris'te düzenlenen olimpiyat oyunlarına 40 sporcu ile katılmıştır. Türkiye'nin tanıtımı ve propagandası adına çok önemli olan olimpiyat katılımı herhangi bir başarı sağlanamasa da Türk sporcuların olimpiyat ruhunu yaşamaları ve farklı spor branşlarının tekniklerini görerek bilgilerini arttırmaları önemli bir kazanım olmuştur (Özdemir, 2013).

Cumhuriyet dönemi ile birlikte bir yandan okullarda beden eğitimi dersleri sürerken diğer taraftan beden eğitimi ve spor alanının öncü ismi Selim Sırrı Tarcan'ın çabaları ile beden eğitimi öğretmeni yetiştirme meselesi daha planlı bir biçimde ele alınmıştır (Şinoforoğlu, 2020). Bir yaygın eğitim kurumu olan Halkevleri de spor şubesi aracılığıyla spora karşı ilgi ve sevgiyi arttırma, sporu halka yayma ve geleneksel sporların devamını sağlamayı amaçlamıştır. Birçok ilde örgütlenen Halkevleri, spor şubesi aracılığıyla geleneksel ve modern sporların Türkiye sathında tanıtımı ve yaygınlaştırılmasını amaçlamıştır (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932). Bolu Halkevi ilk açılan Halkevleri arasında bulunur ve (Cumhuriyetin 15 inci Yılında Bolu, 1938; Özçelik, 2018; Polat, 2010) spor şubesi aracılığıyla şehirdeki beden kültürü çalışmalarına öncülük etmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Bolu okulları ile Bolu Halkevi spor şubesinde yürütülen beden eğitimi ve spor çalışmalarının incelenmesi bu araştırmanın konusudur. Bu çalışmada 1923-1950 yılları arasında Bolu'da gerçekleşen beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

İlgili yıllarda Bolu ilinde gerçekleşen beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin incelendiği bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; tarihi araştırma, olgubilim çalışmaları, eylem araştırması, kuram oluşturma çalışmaları, durum çalışması, etnografik araştırma ve anlatı araştırması olmak üzere yedi farklı desene ayrılmıştır (Büyüköztürk vd., 2012). Bu araştırmada tarihi araştırma deseninden yararlanılmıştır. Tarihsel araştırmalarda, araştırılacak olan döneme ait kaynakların dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekir ve “geçmişte neler oldu?” sorusuna cevap aranır. Araştırmacı araştırdığı yıllarda neler olduğunu, nelerin yaşandığını anlamaya çalışır ve bu durumu dokümanlarla ortaya koyar (Büyüköztürk vd., 2012). Ardından çalışma alanına ait belgeler ve kayıtların toplanarak belirli bir norm veya sisteme göre kodlanıp incelenmesi işlemi olan doküman analizi yapılmıştır (Çepni, 2007). Doküman incelemesi tekniğinin tercih edilme amacı; dönemde yayımlanan verilere ulaşabilmek ve daha derinlemesine bilgi toplayabilmektir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada verileri, araştırma sürecinde ortaya çıkan problemleri çözümllemek ve sonuca ulaşmak için nitel araştırma yaklaşımında sıklıkla kullanılan doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiştir. İlk olarak hangi tür dokümanlara ihtiyaç duyulduğu literatür taraması yapılmak suretiyle saptanmış ve konuyla ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Kaynaklar üç bölümden oluşmaktadır. İlgili devirde oluşturulmuş ve tarih araştırmalarında önemli bir yeri olan kaynaklara ana kaynak adı verilmektedir. İlgili olay hakkında bilgi veren devletin resmi evrakı, kitap, hatıra, seyahat ve arkeolojik malzeme ana kaynaklar arasında yer almaktadır (Çandarlıoğlu, 2003). Ayrıca birincil kaynaklar araştırılan konuya en yakın veri kaynaklarıdır. Birincil kaynaklardaki bilgilerden yararlanılarak oluşturulan kaynaklara ise ikincil kaynaklar denilmektedir (Karasar, 2014). Mevcut çalışmanın ana kaynakları Bolu Gazetesi, Duygular Dergisi, Abant Dergisi ve ulusal gazeteler ile Milli Kütüphane’den elde edilen kaynaklardır. Çalışmada kullanılan devlete ait resmi evraklara Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi’nden ulaşılmıştır. Öncelikle konuyla ilgili birincil ve ana kaynaklar kullanılmış, bu kaynaklara ulaşamadığı durumlarda ise ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmaya ait tüm dokümanlar sınıflandırıldıktan sonra kullanılacak olanları işlenmemiş verilerden işlenmiş verilere dönüştürülmüştür. Bu süreçten sonra işlenmiş olan verilere yorumlar eklenmiştir. Eklenmiş olan bu yorumlar araştırmacının araştırma süresince elde ettiği deneyimlerin bir sonucudur. Bu işlemlerin sonucunda en son aşama olan ve tarihi araştırmalarda sıklıkla kullanılan terkip ve sentez aşamasına gelinmiştir. Hazırlık çalışmalarının ardından konunun kaynakları süzgeçten geçirilerek toplanmış malzemelere şekil verme aşamasına geçilmiştir (Halkın, 2000’den aktaran Özçakır, 2013).

BULGULAR

Cumhuriyetin ilk yıllarında Bolu'daki okullarda sürdürülen beden eğitimi ve spor faaliyetleri

1969 tarihli Maarif-i Umumîye Nizamnamesi (Genel Eğitim Tüzüğü) ile Bolu'da eğitim-öğretim faaliyetleri planlı bir biçimde yürütülmeye başlamış ve Cumhuriyet'in ilanına kadar geçen sürede Bolu merkez ve ilçelerde yeni okullar açılmıştır (Bolu 1998 İl Yıllığı, 1998). Cumhuriyet'in ilanından sonra 15 yıl içerisinde 104 adet okul binası tamir edilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır (Cumhuriyetin 15 inci Yılında Bolu, 1938).

Cumhuriyet'in ilanından sonra Bolu okullarında beden eğitimi ve spor faaliyetleri çoğunlukla Bolu Orta Mektebi, Düzce Orta Mektebi, Muallim Mektebi, Erkek Sanayi Mektebi, Bolu Orman Mektebi ve Bolu İmam Hatip Mektebi bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Beden eğitimi ve spor alanının öncü okulları ise Düzce Orta Mektebi, Bolu Orta Mektebi ve Bolu Orman Mektebi'dir (Kılıç ve Tarhan, 2018). 1937 yılında açılan Bolu Orman Mektebi spor eğitiminde öğrencilere faydalı çalışmalar yürütmüştür. 9 Mayıs 1938'de açılan spor teşkilatı ile futboldan kayağa, voleyboldan güreşe kadar birçok spor branşında faaliyet sürdürülmüştür (Özdemir, 2016). Bu dönemde Bolu okullarında izcilik çalışmaları yoğun bir biçimde sürdürülmüştür. İzçiler, milli bayramlarda, törenlerde ve düzenlenen gezilerde ön plana çıkmış ve adlarına düzenlenen yemin törenlerine halk büyük ilgi göstermiştir. Törenlere halkın ve velilerin yanı sıra devlet büyükleri de katılmıştır. Orta Mektep izcilerinin 1925 yılında düzenlenen yemin törenine çok sayıda davetli katılmıştır. Aynı yılın Nisan ayında Mehmet Can Bey'in (beden eğitimi öğretmeni) başkanlığında okulda izci ve spor birliği kurulmuştur (Kılıç vd., 2016). 1925-1944 arasında Bolu'da görev yapan Mehmet Can Bey'in (Canyolaç) beden eğitimi ve spor faaliyetlerinde aktif ve ön planda olduğu görülmektedir (Bolu 1998 Yıllığı, 1998).

Milli bayramlarda da görev alan izcilere halkın ilgisi büyüktür. 23 Nisan 1925 tarihinde düzenlenen törene Orta Mektep izcileri izci arabası ile birlikte katılmıştır (Kılıç vd., 2016). Aynı dönemde Bolu'daki okullarda spor ve izci birlikleri bulunmaktadır. Bolu İlk Mektebi 1926 yılının Mayıs ayında okul öğretmeni Ahmet Tevfik Bey ve öğrencilerinin çabaları sayesinde spor ve izci birliğine kavuşmuştur. İzçiliğe 30 üye, spora ise 60 üye kaydedilerek izcilerin kıyafetleri de eksiksiz olarak tedarik edilmiştir. Ayrıca okulun ön tarafında bir basketbol sahası yapılarak beden eğitimi derslerinde ve serbest zamanlarda basketbol oynanmıştır (Kılıç ve Tarhan, 2018). İzcilik faaliyetleri okul dönemlerinde olduğu gibi okul tatillerinde de devam etmektedir. Bolu Orta Mektebi izcileri 1930 yılı yaz tatilinde Akçakoca sahilinde kamp kurarak atış antrenmanları yapmıştır (Vakit Gazetesi, 7 Ağustos 1930). Bolu Orta Mektebi izcilerinin atış talimleri yapması İngiliz Baden Powell önderliğinde militarist bir anlayışla kurulan izcilik hareketinin (Warren, 1986) Türkiye'de savaş kaygılarının uzak olduğu bir dönemde dahi hala tam olarak pedagojik temelli barışçıl bir içeriğe kavuşamadığını göstermektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Bolu'daki okullarda izcilik kadar atletizme de önem verilerek farklı mesafelerde atletizm yarışmaları düzenlenmekteydi. 15 Mayıs 1924 tarihli mektepliler bayramında yer alan faaliyetlerden biri de atletizm yarışıydı (Kılıç ve Tarhan, 2018). İstanbul'da 16 Mayıs 1924'te kutlanan Mektepliler Bayramı, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk

bayramları arasında yer almaktadır. Mektepliler Bayramı ilerleyen yıllarda yine Mayıs ayında kutlanmıştır (Alkan, 2011). Orta Mektebin Spor ve İzcilik Birliği tarafından 26 Şubat 1925 tarihinde altı kilometrelik bir koşu düzenlenmiştir. Üç sporcunun katıldığı bu mukavemet koşusunu Mehmet Can Bey le öğrencisi Fazıl Efendi de bisikletle takip etmiştir (Kılıç vd., 2016). 1926 yılının Mayıs ayında gerçekleşen basketbol ve voleybol müsabakalarından sonra yaşları 10 ile 16 arasındaki öğrencilerin katıldığı uzun atlama ve yüksek atlama müsabakaları da yapılmıştır (Kılıç ve Tarhan, 2018).

Bolu'daki okullarda öğrenci ile buluşan sporlardan biri de futboldur. 1926 yılı Nisan ayında Karaçayır'da Orta Mektep ile Erkek Sanayi Mektebi futbolcuları arasında futbol maçı yapılmıştır. Bu futbol müsabakasını takip eden kalabalık seyirci grubu arasında Bolu Valisi ve Maarif Müdürü ile öğretmenler yer almıştır. Centilmenliğin ön planda olduğu maçın hakemliğini Mehmet Can Bey üstlenmiş ve öğretmenliğini yaptığı okulun takımına ayrıcalık göstermeden tarafsız bir şekilde maçı idare etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Bolu okullarında basketbol ve voleybol da oynanmaktadı. 11-12 Mayıs 1926'te Orta Mektebe ait Spor ve İzci Birliği tarafından ilkbahar mevsimine özel sınıflar arası basketbol ve voleybol etkinliği düzenlenmiştir. Kazanan basketbol takımının ödül olarak gümüş saat kazandığı müsabaka voleybol müsabakalarına oranla biraz sert geçmiştir (Kılıç ve Tarhan, 2018).

Orta Mektep'te o yıllarda yapılan sporlardan bir diğeri de hentboldur. 110 sporcunun katıldığı ve hakemliğini Mehmet Can Bey'in yaptığı mevsim şampiyonası olarak düzenlenen müsabakalar 1927 yılının Şubat ayında yapılmıştır. Turnuva düzeninde yapılan müsabakalar iki sahada ve 15 gün boyunca devam etmiştir (Kılıç ve Tarhan, 2018). Söz konusu spor hentbol olarak anlatılsa da günümüzde oynanan hentbole benzemediği, açık alanda oynanan ve açık alan el topu veya hentbolu olarak adlandırılan oyun olduğu düşünülmektedir. İstanbul'da ilk defa 1927 yılında oynanan açık alan hentbolu 1974-1975 yıllarına kadar aynı isimle devam etmiş ve ardından günümüzdeki hali olan salon sporuna evrilmiştir (Türkiye Hentbol Federasyonu, 2024; Spor Ansiklopedisi, 2005). Bolu'da el topunun (hentbol) oynanmaya çalışıldığını Halit Timoçin Abant Dergisi'nin 1944 yılında yayınlanan birinci sayısında da aktarmıştır (Abant Dergisi, 1944, (1)1).

Kış aylarında iklim koşullarının kayak yapmak için uygun olduğu Bolu'da Orman Mektebi ve Orta Mektep öğrencileri kayak sporu ile de ilgilenmişlerdir. Yeşil Yaprak dergisi Orta Mektep öğrencilerinin kayak yaptığını "Bolu'da Kış Sporları" başlıklı yazı ile okuyucularına aktarmıştır (Kılıç ve Tarhan, 2018). Bolu Orman Mektebi'nin 19 Mayıs 1938 tarihinde açılan spor teşkilatının faaliyetleri arasında kayak da bulunmaktadır (Özdemir, 2016). Bunun yanı sıra, doğa sporları bakımından Bolu her zaman gözde bir yerdir. Ortaokul öğrencileri cimmastik öğretmenleri ile birlikte 1942 yılının Ocak ayında Bolu'da on günlük bir kamp yapmıştır (Ulus Gazetesi, 20 Ocak 1942).

Bolu Halkevi ve Spor Şubesi'nin faaliyetleri

Türk Ocakları 1912-1931 yılları arasında faaliyetini sürdürmüştür. 19 Şubat 1932 tarihinde ise Türk Ocakları yerine Halkevleri kurulmuştur (Kaya, 2013; Polat, 2010; Zeyrek, 2006). Başlangıçta 14 şehirde açılan halkevlerinde biri de Bolu Halkevi'dir (Cumhuriyetin 15 inci Yılında Bolu, 1938; Polat, 2010; Özçelik, 2018). Halkevleri; Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetmek ve yaymak, halkı geliştirmek, halkın bilgi, görgü ve kültürünü yükseltmek,

dayanışma ruhunu geliştirmek ve toplum kalkınmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932). Atatürk'ün emriyle kurulan halkevleri yarı resmi bir kurum olmakla birlikte uygulama açısından günümüzün sivil toplum örgütlerine benzemektedir. Halkevleri, faaliyetini sürdürdüğü 19 yıl boyunca ülkedeki en büyük gönüllü derneklerden biri olarak kabul edilmiş ve 1951 yılında kapatılmıştır (Zeyrek, 2006).

Halkevleri vatandaşlara en yüksek faydayı sağlamak ve vatandaşların ilgi ve yetenek alanlarına göre faydalanabilecekleri ve beğenebilecekleri bir alan bulabilmeleri adına 9 şubeye ayrılmıştır. Bu 9 şube arasında yer alan Spor şubesi; Türk toplumunda özellikle gençler arasında spora karşı ilgiyi ve sevgiyi arttırmak, sporu bir kitle hareketi haline getirmek, faydalı sporları halka yaymaya çalışmak, geleneksel sporların devamını sağlamak ve diriltmek amacı ile kurulmuştur. Halkevlerinin spor şubeleri Türkiye Cumhuriyeti'nin spor rgt Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ile işbirliği içerisinde çalışarak, spor kulüplerinin yaygınlaşması ve gelişmesine yardımcı olmuş, hiç bir kulübü olmayan bölgelerde ise kulüp kurarak bölge halkının bu spor ihtiyaını gidermeye çalışmıştır (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932). Diğer taraftan, Halkevleri spor şubesinin 1938 yılında yayınlanan Beden Terbiyesi Kanunu ile temeli atılan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ile ortak çalışmasının önemi de vurgulanmıştır (Resmi Gazete, 16 Temmuz 1938'den akt. zelik, 2018). 1940 yılında yayınlanan bir Halkevi yayını spor şubelerinin ülke çapındaki örgütlenmesini ve birçok spor branşında faaliyetlere başladığının kanıtıdır. Bu tarihte;

- Cimnastik, eskrim ve güreş için uygun salon 50 halkevinde bulunmaktadır.
- 15 Halkevinde güreş minderi vardır.
- 7 Halkevinde basketbol ve 50 Halkevinde ise voleybol malzemesi vardır.
- Satranç takımı 30, kayak malzemesi ise 6 Halkevinde bulunmaktadır.
- Dağcılık ile ilgili alışmalar 12 Halkevinde, su sporları ise 14 Halkevinde yapılmaktadır.
- Ayrıca 30 Halkevi atlı cirit sporunu korumakta ve halkı atlı cirit sporunu yapmaya teşvik etmektedir (Halkevleri 1940, 1940).

Cumhuriyet ncesinde Bolu'da güreş ve at yarışları en yoğun yapılan spor etkinlikleridir. Özellikle bayram ve düğünlerde daha çok yağlı güreş ve karakucak güreşi müsabakaları düzenlenmiştir. Aynı yıllarda at yarışları da güreş gibi iddialı ve önemlidir. Bayram ve düğünlerde düzenlenen at yarışları genellikle il merkezinde Karaçayır Mevkii'nde, Düzce'de ise Maarif ayırı'nda yapılmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında, eskiden beri yapılan sporlar ve gelenekler devam ederken modern sporların ilk örneklerine de Bolu merkez ve ilçelerde rastlanmıştır. Bolu Halkevi Spor şubesi'nin kurulması ile hem şehrin spor hayatı canlanmış hem de spor faaliyetlerinin daha planlı, düzenli ve disiplinli bir yapıda sürdürülmesi mümkün olmuştur (Bolu 1998 İl Yıllığı, 1998).

Bolu Halkevi'nin spor faaliyetleri ile ilgili bilgilere "Duygular" ve "Abant" dergileri ile yerel, ulusal gazeteler ve arşiv belgelerinden ulaşılmıştır. Bolu'da okulların yürüttüğü faaliyetler dışında kalan spor etkinliklerinin büyük bir bölümü Bolu Halkevi tarafından organize edilmiştir. Hatta Halkevi spor faaliyetleri, kapsam ve spor çeşitliliği bakımından okul faaliyetlerinin ilerisindedir. Kayak, güreş, futbol, atletizm, voleybol, su sporları, kampçılık, at

yarışları, bisiklet ve atıcılık gibi birçok farklı spor etkinliği Halkevi bünyesinde gerçekleşmiştir.

Bolu Halkevi spor şubesinde en aktif sporlardan biri futboldur. Tüm Türkiye’de sevilen bir spor olan futbol, Bolu’da da fazlasıyla sevilmektedir. Bolu’da oynanan futbol maçları Halkevinin kurulmasından sonra gözle görülür biçimde artmıştır. Halkevi bünyesindeki ilk futbol müsabakası halkevinin kurulduğu yıl halkevi futbolcuları ile alay zabıtası arasında yapılmıştır. 1933 yılına kadar Karaçayır mevkiinde çalışmalarını sürdüren halkevi sporcuları bu tarihten sonra belediyenin Halkevine tahsis ettiği Karagözler çayırında faaliyetlerini sürdürmüştür (CHF Bolu Halkevi 1933). 1935 yılında Karagözler ayırının halkevi spor tesisi olarak ullanımı uygun bulunmuş ve ardından tribün yapımına başlanmıştır (Bolu Gazetesi, 4 Temmuz 1935).

Bolu Halkevi futbol takımı şehrin diğer halkevi takımları ile de maçlar yapmıştır. Örneğin, Düzce Gençler Birliği futbol takımı ile 11 Ağustos 1933’te yapılan müsabaka Düzce’nin galibiyeti ile sonuçlanan maçı kalabalık bir seyirci grubu izlemiş, maçın ardından Halkevine geçilerek sporculara çay ziyafeti verilmiştir (CHF Bolu Halkevi, 1933; Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 15 Ağustos 1933). 1934 yılı Kasım’ında Halkevi spor şubesi gençleri ile Bolu’nun ileri gelenleri “Yeşilova” isminde bir spor kulübünün kurulmasını kararlaştırmıştır. Aynı gün kulübün yasası yapılarak yönetimi seçilmiştir (Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 12 Teşrinisani 1934). Yeşilova Spor Kulübü’nün kuruluşundan sonra diğer bir spor kulübü “Abant” ismiyle kurulmuştur (Bolu Gazetesi, 26 Eylül 1935). Bolu Halkevi’nin girişimleri ile kurulan bu kulüpler Bolu’nun spor hayatına bir hareket getirmiştir. 25 Haziran 1935 tarihinde Abant takımı ile Yeşilova takımı arasında oynanan futbol maçı yağmur nedeniyle yarım kalmış, 30 Haziran günü tekrarlanan ma Abant takımı 2-1 kazanmıştır (Bolu Gazetesi, 4 Temmuz 1935; Özçelik, 2018). Bolu’da futbolu geliştirme adına kendi aralarında maçlar yapan bu iki takım zaman zaman karma takım kurarak il karmasını da oluşturmıştır. Düzce Halkevi takımı ile Yeşilova ve Abant takımları karması arasında 1935 yılının Ağustos ayında oynanan yaklaşık olarak iki bin kişinin izlediği müsabaka Düzce’nin 2-1’lik galibiyeti ile sonuçlanmıştır (Akşam Gazetesi, 22 Ağustos 1935; Ulus Gazetesi, 20 Ağustos 1935). Aynı yılın yaz aylarında Bolu’da Gerede Halkevi spor şubesi ile Bolu Yeşilova Spor Kulübü gençleri arasındaki dostluk maçını Yeşilova takımı 5-0 gibi net bir neticeyle kazanmıştır (Bolu Gazetesi, 29 Ağustos 1935). Bolu basını futbol maçları dışında futbol antrenmanları ile ilgili bilgilere de yer vermiştir. Havaların soğuk olmasından dolayı Mudurnu Halkevi futbol takımının futbol antrenmanlarına devam edemediğini Bolu Gazetesi okuyuculara aktarmıştır (Bolu Gazetesi, 23 İkinci Kanun 1936). Bolu Halkevi futbolcuları farklı illerden gelen halkevi takımları ile de ma yapmıştır. Örneğin, 1936 yılı Ağustos’unda Zonguldak Halkevi futbol takımı ile Bolu Halkevi arasında Bolu’da yapılan müsabaka Bolu takımının 3-2 galibiyeti ile sonuçlanmıştır (Akşam Gazetesi, 24 Eylül 1936; Bolu Gazetesi, 20 Ağustos 1936). Bir süre sonra Düzce Halkevi takımı Siyah Beyaz ile Bolu Halkevi arasında yine Bolu’da yapılan müsabaka Bolu takımı lehine 8-0 sonuçlanmıştır. Maçın ardından halkevi salonunda sporculara yönelik bir eğlence ve yemek organize edilmiştir (Akşam Gazetesi, 24 Eylül 1936; Bolu Gazetesi, 17 Eylül 1936). Bolu yerel basını Bolu’nun ilçelerinde kurulan futbol takımlarına dair haberleri de kamuoyuna ulaştırmıştır. Örnek olarak, Mudurnu Halkevi ile Göynük Halkevi futbolcuları

arasında bir maç yapılacağı Bolu Gazetesi'nde "Göynük Halkevi Futbolcuları Mudurnu'da" başlıklı haber ile okuyuculara aktarılmıştır (Bolu Gazetesi, 1 Temmuz 1937).

1937 yılının sonlarına doğru Bolu'da spor kulüplerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre Bolu Halkevinin takımları olan Yeşilova Spor Kulübü ile Abant Spor Kulübü, Düzce'nin takımları olan Siyah 61 Beyaz Spor Kulübü ile de Sönmez Spor Kulübü birleşmiş ve takımlara Bolu Yeşil Abant Spor Kulübü ve Düzce Gücü adı verilmiştir. Böylelikle kulüpler daha fazla güçlenmiştir (Ulus Gazetesi, 14 Aralık 1937). Bu iki takım Bolu Karagözler çayırında 28 Ağustos 1938 tarihinde seyirciler önünde karşılaşmış ve müsabaka Düzce Gücü'nün 2-1'lik üstünlüğü ile tamamlanmıştır (Bolu Gazetesi, 2 Eylül 1938).

Bolu'daki futbol müsabakaları zaman zaman ulusal basının da ilgisini çekmiştir. 5 Temmuz 1944 tarihli Ulus Gazetesi Halkevi tarafından Bolu'da kupa maçları düzenleneceği ve turnuva sonucunda lider olan takıma törenle kupa verileceğini aktarmıştır (Ulus Gazetesi, 5 Temmuz 1944). Yukarıda bahsi geçen halkevi futbol müsabakaları Temmuz sonunda yapılmış ve kazanan takıma kupası Halkevi salonunda takdim edilmiştir (Abant Dergisi, 1944, (1)1). Özetle Bolu Halkevi'nin kendi takımlarını kurması ve müsabakalar düzenlemesi Bolu'da futbol kültürünün gelişmesine katkıda bulunmuştur. Futbol müsabakaları genelde kalabalık seyirci gruplarının ilgisini çekmiş, ayrıca Bolu futbolu yerel basının yanında ulusal basında da haber olmuştur.

Türklerin ata sporu olan güreş, Cumhuriyetin ilk yıllarında Bolu'da da sevilen sporlardan biri olmuştur. Güreş müsabakaları, Halkevleri öncesi dönemde genellikle Türk Ocağı tarafından düzenlenmiştir. Bolu'da düzenlenen güreş müsabakaları halk tarafından ilgiyle karşılanarak müsabakalar seyirciler huzurunda yapılmıştır. 1925 yılında Türk Ocağı yararına yapılan etkinlikte Urfalı Raşit Bolu'da iki gösteri yapmıştır. Aynı yılın Haziran'ında Türk Ocağı tarafından güreşler düzenlenmiştir (Kılıç vd., 2016). 1930 yılında Karaağaç mevkiinde Türk Ocağı Bolu Şubesi yararına pehlivan güreşleri ile birlikte spor eğlenceleri de yapılmıştır (Akşam Gazetesi, 13 Teşrinisani 1930).

Bolu Halkevi'nin spor şubesi tarafından 1932 yılının ilkbaharında düzenlenen ödüllü yağlı güreş müsabakaları büyük ilgi görmüştür (CHF Bolu Halkevi, 1933). 17 Temmuz Atatürk'ün Bolu'ya geldiği gün olması sebebiyle il genelinde bayram (Atatürk ve spor) olarak kutlanmaktadır. Gerede İlçesinin Tuz Pazarı alanında 17 Temmuz 1935 Çarşamba gününde de bir kutlama yapılmıştır. Bu etkinlikte yaklaşık 11 bin seyirci huzurunda pehlivan güreşleri yapılmıştır. (Bolu Gazetesi, 1 Ağustos 1935). 1935 yılının 7 Eylül'ünde de kurulan panayır içerisinde güreşler düzenlenmiş ve güreşin kazananı Tekirdağlı Hüseyin Pehlivan olmuştur (Bolu Gazetesi, 12 Eylül 1935). Tekirdağlı Hüseyin, Kırkpınar Yağlı Güreşleri'ni dokuz defa kazanarak Cumhuriyet tarihinin en başarılı pehlivanları arasında yer almaktadır (Erdem, 2013).

Mudurnu Halkevi tarafından 25 Temmuz 1937 Pazar günü Mudurnu'da ödüllü bir güreş etkinliği düzenleneceği yerel basında yer almıştır (Bolu Gazetesi, 15 Temmuz 1937). İlerleyen yıllarda da Bolu Halkevi güreş müsabakaları düzenlemiştir. Örneğin 1941 yılında Halkevi salonunda seyirciler önünde serbest güreş müsabakaları düzenlenmiştir (Ulus Gazetesi, 17 Mart 1941). Osmanlı döneminde halkın takip ettiği ve ilgi gösterdiği bir branş olan güreş, Bolu'da Cumhuriyet yıllarında da Halkevi önderliğinde hak ettiği değeri görmüştür.

Halkevi başta koşu olmak üzere atletizm müsabakalarına da öncülük etmiştir. 1938 yılında Bolu merkez ilçe ile Akçakoca, Düzce, Gerede, Gönük ve Mudurnu ilçelerinde kır koşuları düzenlenmiştir. Gerede Halkevinin düzenlediği senenin üçüncü koşusu olan 3.000 metre koşusu 1938 senesinin Ocak ayında yapılmıştır. Halkevi önünde tamamlanan bu yarışın ardından sporculara Halkevi tarafından değerli hediyeler verilmiştir (Bolu Gazetesi, 20 Kanunisanı 1938). 13 Şubat 1938 tarihinde ise Düzce Halkevi 3.500 metre ve 7.000 metrelik iki koşu düzenlenmiştir. Aynı gün Bolu merkezde 3.500 metrelik teşvik koşusu, 7000 metre koşusu ve ayrıca 400 metrelik bayrak koşusu da yapılmıştır. (Bolu Gazetesi, 17 Şubat 1938).

Bolu'nun coğrafi yapısı ve iklim şartlarının uygunluğu sayesinde kayak, Bolu Merkez ile Gerede'de Halkevi bünyesinde en çok uğraşılan sporlar arasındadır (Abant Dergisi, 1944, (1)1; Bolu Gazetesi, 14 İkinci Teşrin 1935). Abant Gölü çevresi ve Gerede Esentepe bölgesi kayak yapılan alanlardır. Bolu'da özellikle Pazar günlerinde çocukların kızaklarla, gençlerin ise kayakla hafta sonu tatillerini geçirdiği ulusal basın tarafından paylaşılmıştır. (Ulus Gazetesi, 25 Ocak 1938). Halit Timoçin Bolu'da çocukların ve büyüklerin ilk kar düştükten sonra başlayan heyecanını ve başlayan hazırlıkları Abant Dergisi'nde anlatmıştır (Abant Dergisi, (1)4). Ancak zaman zaman ekipman eksikliği nedeniyle faaliyetlerde aksamalar olmuştur. 1937 yılında Bolu Halkevi Spor Şubesi üyeleri kayak için gerekli malzemeleri bulamadığı için kayak yapamamıştır (TC. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi¹, (BCA), 490.1.0.0./ 982.808.1-89). Sonraki yıllarda kayak sporunu desteklemek adına halkevlerine 20'şer çift kayak ve 50 çift ayakkabı gönderilmiştir (CHP 1945 Yılı Halkevleri ve Halkodaları, 1945'den akt. Zeyrek, 2006).

1940 yılında Bolu'nun kayak bölgesi ilan edilmesi (BCA, 490.1.0.0./ 1101.22.1-13) ile birlikte Bolu Halkevi'nde yürütülen kayak faaliyetleri daha planlı bir hal almıştır. Aynı yıl Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, bölgenin coğrafi yapısı ve kış sporlarını yapmak için elverişli olmasından en iyi şekilde yararlanabilmek için Bolu'da ve Gerede İlçesinde birer tane kayak evi kurulmuştur. Kış Sporları Federasyonu Başkanı tarafından Bolu'da kayak kursu açılmış ve federasyon başkanı yerli kayak imalatı için bir takım girişimlerde bulunmuştur (Ulus Gazetesi, 2 Eylül 1940).

Bolu Halkevi tarafından 1942 yılının Ocak ayında Küçük Ilıca dağlarında düzenlenen kayak kampına 15 sporcu katılmıştır. Şubat ayında ise Elmalık köyünde 11 kayakçının katıldığı kayak etkinliği gerçekleştirilmiştir (Duygular Dergisi, 1942). Aynı yıllarda ilgili kurumların işbirliği ile Bolu'da kayak sporunun yaygınlaştırmak için faaliyetlere devam edilmiştir. 1943 yılının Şubat ayında Gerede'de Beden Terbiyesi Bolu Bölgesi ve Halkevi işbirliğinde o dönemde Bölge Asbaşkanı olarak görev yapan Mehmet Canyolaç'ın idaresinde 10 gün süreli bir kayak kampı organize edilmiştir (Ulus Gazetesi, 8 Şubat 1943). Beden Terbiyesi Bolu Bölgesi ile Bolu Halkevi işbirliğiyle ortak olarak düzenlenen kayak kampı 1944 yılında da gerçekleştirilmiştir (Ulus Gazetesi, 1 Şubat 1944). 1944 yılı verilerine göre Bolu Halkevinde kullanılabilir durumda beş çift kayak ayakkabısı ve kayak vardır. O yıl tüm malzemeler tamir ettirilmiş, halkevinde bulunmayan ancak ihtiyaç duyulan kayak malzemeleri ise Beden Terbiyesi Bolu Bölgesi'nden temin edilmiştir (BCA, 490.1.0.0./ 1101.22.1-23). Bolu Halkevi kayak sporunu öğretmek ve bölgede yaygınlaştırmak amacıyla 1940-1944 yılları arasında

kayak eğitimi vermiştir (BCA, 490.1.0.0./ 1101.22.1-23). Ayrıca 1945 yılında Gerede’de de Halkevi tarafından bir kayak kursu açılmıştır (Ulus Gazetesi, 14 Mart 1945). CHP Genel Sekreterliği 1946 yılında Bolu Halkevi’ne her malzemeden beşer çift olmak üzere rüzgar ceketi, kayak ayakkabısı, kayak tozluğı ve kayak eldiveni göndermiştir (BCA, 490.1.0.0./ 1121.89.3-1). Kayak ekipmanına ihtiyaç duyulduğu zamanlarda halkevleri tarafından CHP genel merkezine telgraf da gönderilmiştir. Örneğin 1950 senesinde Gerede Halkevi’nin CHP Genel Merkezi’ne gönderdiği telgrafa cevap olarak; elde bulunan mevcut malzeme ile yetinilmesi ve gençlerin memnun edilmesi istenmiştir (BCA, 490.1.0.0./ 1101.22.1-1).

Bolu Halkevi düzenlenen dağcılık, izcilik ve kampçılık etkinliklerinde de öncü rol oynamıştır. Doğa sporları için de Bolu’daki en uygun alanlardan biri Abant Gölü ve çevresidir. 1932 yılında Abant Gölü’nde spor ve izcilik kampı yapılmıştır. Havaaların kötü gitmesi nedeniyle 1933 yılında kamp yapılamasa da (CHF Bolu Halkevi, 1933), 1935 yılında yine Abant Gölü’nde 10 gün süren bir kamp düzenlenmiştir (Ulus Gazetesi, 09 Eylül 1935). Bolu Halkevi’nin tüm şubelerinden ikişer kişinin katılımı ile 1935 yazında Abant’ta kamp yapılmıştır (Bolu Gazetesi, 1 Ağustos 1935). Yine Abant Gölünde 1935 ve 1936 yıllarında 15 günlük spor kampları da organize edilmiştir (BCA, 490.1.0.0./ 982.808.1-144; BCA, 490.1.0.0./ 982.808.1-120). 1936’da kurulan kampta kullanılan malzemeler kamp hayatına katılımı teşvik edilen esnaf tarafından tedarik edilmiştir. Kurulan bu kampa halktan istekli olanlar da katılmıştır (BCA, 490.1.0.0./ 982.808.1-120). Bu kampların yanında Atatürk’ün Bolu’yu ziyaret ettiği gün olan 17 Temmuz günlerinde de çeşitli kamplar yapılmıştır. Örneğin Halkevi tarafından 1937 yılında Abant’ta birçok kişinin katılacağı bir kamp organize edilmiştir (Akşam Gazetesi, 18 Temmuz 1937). Dağlarda yürüyüşün yanında kamp kurmayı da içeren ve aynı zamanda her yaşta yapılabilen dağcılık için Bolu her zaman elverişli bir bölge olmuştur (Abant Dergisi, 1944, (1)1). Abant Dergisi’nde Halit Timoçin’in yazdığı yazıda Halkevinin programına aldığı dağcılığın (kampçılık) insan vücudu üzerindeki faydaları ve nasıl dağcılık yapılması gerektiği okuyuculara aktarılmıştır (Abant Dergisi, 1946, (2)7).

Bolu’da Cumhuriyet’in ilanında sonra gelişen sporlar arasında su sporları da yer almaktadır. Akçakoca ilçesi ile Karadeniz’e kıyısı olan Bolu, Abant başta olmak üzere çok sayı göle de sahiptir. Bu fırsatları değerlendiren Bolulu sporcular zaman zaman su sporları etkinlikleri için buluşmuştur. Abant gölünde 1937 yılı yazında yapılan spor etkinliklerinin bir bölümü olarak yapılan yüzme müsabakalarında birinciliği Akçakocalı Ahmet, ikinciliği Sadettin elde ederken, üçüncülüğü ise Düzcü Avni elde etmiştir (Bolu Gazetesi, 22 Temmuz 1937). Bolu Halkevi sporcuları da su sporlarına ilgi göstermiştir. Yine Abant’ta halkevi sporcuları tarafından 24 Ağustos 1941 Pazar günü su sporları etkinliği gerçekleştirilmiştir (Duygular Dergisi, 1941, (5)). 18 Temmuz 1944 tarihinde ise yine Abant’ta Bolu Halkevi ile Beden Terbiyesi işbirliğiyle yüzme yarışı düzenlenmiştir (Abant Dergisi, 1944, (1)2). 17 Temmuz’dan sonraki ilk Pazar günü yapılan Abant Bayramı, 1946 yılında seçimler sebebiyle 28 Temmuz Pazar günü yapılmıştır. Bayramda düzenlenen yüzme müsabakalarına il merkezi ile ilçelerden çok sayıda sporcu katılmıştır (Abant Dergisi, 1946, (2)10). Bolu’da yapılan su sporları etkinliklerinde yalnızca göller kullanılmamış, Karadeniz kıyısındaki Akçakoca ilçesinde de yüzme ve kürek yarışmaları düzenlenmiştir. Akçakoca’da 7 Eylül 1935’te kayık yarışları (Ulus Gazetesi, 9 Eylül 1935), 1946 Eylül’ünde ise yüzme ve kürek yarışmaları düzenlenmiştir (Abant Dergisi, 1946, (2)11).

Bolu'da halkevi önderliğinde yapılan takım sporları arasında voleybol da bulunmaktadır. Halkevi Spor Şubesi'nde çok sık olmasa voleybol faaliyetleri yapılmıştır. Akçakoca Halkevi sporcuları hem Ereğlili gençler ile tanışmak hemde bir voleybol maçı yapmak üzere 26 Haziran 1936 Pazar günü Ereğli'ye gitmiştir. Ereğlilerin büyük bir misafirperverlik gösterdiği müsabakayı Akçakoca takımı kazanmış ve maç gecesi çay ziyafeti verilerek salon oyunları oynanmıştır (Bolu Gazetesi, 9 Temmuz 1936). 1936 yılı Ağustos ayında ise Zonguldak'tan gelen sporcular ile Bolulu sporcular arasında iki voleybol maçı yapılmıştır. İlk gün oynanan maçı Zonguldak takımı, ikinci gün oynanan maçı ise Bolu Halkevi takımı kazanmıştır (Ulus Gazetesi, 17 Ağustos 1936). 1937 yılında Abant'ta yapılan voleybol maçında Akçakoca takımı Bolu takımına üstünlük kurmuştur (Bolu Gazetesi, 22 Temmuz 1937). Nallıhan gençleri ile Mudurnu Halkevi sporcuları 1944 yılının Eylül ayında Mudurnu'da bir voleybol maçı yapmıştır (Abant Dergisi, 1944, (1)2).

Bisiklet yarışları, Cumhuriyetin ilk yıllarında Bolu'da çok sık yapılmayan, zaman zaman at yarışları arasında yapılan bir etkinliktir. Türk Ocağı tarafından Karaçayır mevkiinde 12 Haziran 1925 Cuma günü düzenlenen at yarışları arasında 1.600 metre mesafeli bisiklet yarışı yapılmıştır (Kılıç vd., 2016). 1932 yılı Haziran'ında yapılan at yarışı etkinliğinde de bir bisiklet yarışı düzenlenmiştir (Akşam Gazetesi, 1 Temmuz 1932). Ayrıca Bolu Halkevi spor şubesi tarafından 1932 yılında iki kez, 1933 yılında ise bir kez ödüllü bisiklet yarışları organize edilmiştir (CHF Bolu Halkevi, 1933). Halkevi bisikletçileri 1944 yılında Gerede ilçesine 52 kilometre mesafelik bir bisiklet seyahati yapmışlardır (Duygular Dergisi, 1941).

Şimdiye kadar bahsedilen sporlar haricinde Bolu'da eskrim, masa tenisi, boks, tenis, salon oyunları ve santraç etkinlikleri de yapılmıştır. Halkevi salonunda satranç ve masa tenisi ile çeşitli salon oyunlarının oynandığı ve ayrıca Spor Şubesi tarafından 1935 yılında ilgililer için, eskrim, boks ve beden eğitimi dersleri verildiği bilinmektedir (BCA, 490.1.0.0./ 982.808.1 139; CHF Bolu Halkevi, 1933; Özçelik, 2018). 1945 yılı baharında halkevi spor şubesindeki gençler Beden Terbiyesi'ne bağlı Gençlik Kulübü ile birlikte spor faaliyetlerine devam etmiştir (Abant Dergisi, 1945, (1)5). Diğer taraftan, Bolu Halkevi bünyesinde birçok spor etkinliği gerçekleştirilmiş olsa da zaman zaman aksamalar olmuştur. Halit Timoçin Abant Dergisi'nde Bolu'da arzu edilen seviyede spor yapılamamasının nedenini gençlerin eğitime devam etmek veya geçimini kazanmak için Bolu'dan ayrılması ve Bolu'da yeterli sayıda spor tesisinin olmaması olarak göstermektedir (Abant Dergisi, 1944, (1)1).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bolu'da Cumhuriyet öncesinde genellikle düğün ve bayramlarda yapılan at yarışları, avcılık ve güreşe, Cumhuriyet'in ilanının ardından çok sayıda modern spor ilave edilmiştir. Cumhuriyet döneminde Türk Sporunu geliştirmek için kurulan spor teşkilatlarının (Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı, Türk Spor Kurumu, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü) çalışmaları ile Beden Terbiyesi Kanunu'nun getirdiği yükümlülükler Bolu'da beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin daha düzenli ve sistemli yapılmasını sağlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Bolu'da bulunan Erkek Sanayi Mektebi, Orta Mektep, Bolu İmam Hatip Mektebi, Bolu Orman Mektebi ve Düzce Orta Mektebi spor faaliyetlerinin en yoğun sürdürüldüğü okullardır. Bu eğitim kurumlarında kurulan spor ve izci birlikleri aracılığı ile modern sporlar öğrenciler ile buluşmuştur. Aynı yıllarda izcilik Bolu okullarında diğer spor branşlarına oranla daha

aktiftir; ayrıca törenler, milli bayramlar, düzenlenen gezilerde izciler aktif olarak yer alarak ön plana çıkmaktadır. Bolu okullarında çok sayıda atletizm müsabakası da düzenlenmiştir. Futbol, her yerde olduğu gibi Bolu okullarında da kendine her zaman yer bulmuştur. Karaçayır Mevkiinde okullar arasında düzenlenen maçları kalabalık seyirci gruplarının yanı sıra zaman zaman Bolu Valisi de takip etmiştir. Öğrenciler futbolun dışında basketbol, voleybol ve hentbola da ilgi göstermişlerdir. Kayak, Bolu'nun coğrafi yapısının uygunluğu ve iklim koşullarının kayak sporu için elverişli olması nedeniyle kendine yer bulmuştur. Bilhassa, Orman Mektebi ve Orta Mektep öğrencilerinin kayak yaptıkları yerel ve ulusal basın aracılığı ile aktarılmıştır. Bolu'da 1925-1944 yılları arasında aktif olan Mehmet Can Bey (Canyolaç) beden eğitimi ve spor faaliyetlerine önderlik etmiş bir eğitimcidir. Mehmet Can Bey atletizm, voleybol, izcilik, futbol, hentbol ve basketbol gibi branşların organizasyonunda ve idaresinde aktif rol almıştır.

Bolu Halkevi'nin kurulması ile birlikte halkevi modern sporların tanıtımı, yaygınlaştırılması ve halka ulaştırılması noktasında sorumluluk alarak spor şubesi aracılığı ile başta gençler olmak üzere Bolu halkına spor yapma imkanı sunmuştur. Bolu halkı, halkevi spor şubesine kayıt olarak spora devam etmiştir. Kayaktan futbola, su sporlarından basketbola kadar pek çok spor etkinliği halkevi bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Milli bayramlar ile 17 Temmuz günü (Atatürk'ün Bolu'ya geldiği gün) her yıl çeşitli spor etkinlikleri ile kutlanmıştır. Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü'nde antrenör olarak çalışan Halit Timoçin her türlü spor faaliyetinde liderlik etmiştir. Halit Timoçin de Mehmet Can Bey gibi Bolu'da spor hayatını canlandırmak, sporu geliştirmek ve sporu halka yaymak için liderlik etmiş bir isimdir. Bolu'da okul faaliyetleri dışındaki spor faaliyetlerinin önemli bir kısmı Bolu Halkevi spor şubesi tarafından yürütülmüştür. Bolu'nun coğrafi yapısının kayak sporu için uygun olması ve iklim koşullarının kayak için elverişliliği nedeniyle Bolu'da en gözde sporlardan biri kayaktır. Bolu'da düzenlenen futbol maçları halkevinin kurulmasından sonra artmıştır. Halkevi, kendi takımlarını kurarak ve futbol kulüpleri arasında müsabakalar düzenleyerek Bolu futboluna hizmet etmiştir. Halkevi futbolcuları çalışmalarına bir süre Karaçayır sahasında, ardından Karagözler çayırında devam ettirmiştir. Halkevi tarafından kurulan Abant ve Yeşilova kulüpleri sayesinde futbola olan ilgi artmıştır.

Bolu Halkevi'nin önem verdiği ve ilgi duyulan bir diğer spor ise atletizmdir. Bolu Halkevi tarafından farklı zamanlarda, çok sayıda kişinin katıldığı doğa etkinlikleri (gezinti ve kamplar) de düzenlenmiştir. Bolu'nun bir kamp bölgesi özelliği taşıması dağcılık ve kampçılık gibi doğa sporlarının yapılmasına zemin hazırlamıştır. Abant Gölü ve çevresi dağcılık ve kampçılık dışında su sporlarının yapılmasına da imkân tanımıştır. Karadeniz kıyısındaki Akçakoca'da da kürek ve yüzme yarışmaları yapılmıştır. Bolu'da ilgili dönemde yapılan sporlara binicilik, bisiklet, voleybol, at yarışları, tenis, masa tenisi, satranç, boks ve eskrim de eklenebilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan beden eğitimi ve spor etkinlikleri Bolu merkez ile sınırlı değildir. Düzce, Gerede, Mudurnu, Akçakoca ve Göynük ilçelerinde de spor çoğunlukla halkevi bünyesinde sürdürülmüştür. Sonuç olarak, bu çalışma ile beden eğitimi ve spor tarihi alanı ile Bolu kent tarihine katkı sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca daha sonraki dönemleri kapsayacak çalışmalar için bir altyapı oluşturulmuştur.

KAYNAKLAR

- Abant Dergisi Bolu Halkevi, 1944, (1)1.
- Abant Dergisi Bolu Halkevi, 1944 (1)2.
- Abant Dergisi Bolu Halkevi, 1945, (1)4.
- Abant Dergisi Bolu Halkevi Kùltür Dergisi (1945), (1)5
- Abant Dergisi Bolu Halkevi Kùltür Dergisi (1946), (2)7
- Abant Dergisi Bolu Halkevi Kùltür Dergisi (1946), (2)10.
- Abant Dergisi Bolu Halkevi Kùltür Dergisi (1946), (2)11.
- Akın, Y. (2004). *Gùrbùz ve yavuz evlatlar: Erken Cumhuriyet'te beden terbiyesi ve spor*. İletişim Yayınları.
- Akşam Gazetesi, Teşrinisani 1930.
- Akşam Gazetesi, 1 Temmuz 1932.
- Akşam Gazetesi, 22 Ağustos 1935.
- Akşam Gazetesi 24 Eylül 1936.
- Akşam Gazetesi, 18 Temmuz 1937.
- Alkan, M.Ö. (2011). En doğru bildiğimizden kuşkulunmak-6: Osmanlı İdman Bayramı'ndan Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'na. *Toplumsal Tarih*, 27(211), 30-40.
- BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0. Yer No: 982.808.1-89.
- BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0. Yer No: 982.808.1-120.
- BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0. Yer No: 982.808.1-144.
- BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0. Yer No: 1101.22.1-1.
- BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0. Yer No: 1101.22.1-13.
- BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0. Yer No: 1101.22.1-23.
- BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0. Yer No: 1121.89.3-1.
- Bolu 1998 İl Yıllığı (1998). Ankara: Plaka Matbaa.
- Bolu Gazetesi, 4 Temmuz 1935.
- Bolu Gazetesi, 1 Ağustos 1935.
- Bolu Gazetesi, 29 Ağustos 1935.
- Bolu Gazetesi, 12 Eylül 1935.
- Bolu Gazetesi, 26 Eylül 1935.
- Bolu Gazetesi, 14 İkinci Teşrin 1935.
- Bolu Gazetesi, 23 İkinci Kanun 1936.
- Bolu Gazetesi, 9Temmuz 1936.
- Bolu Gazetesi, 17 Eylül 1936.
- Bolu Gazetesi, 24 Eylül 1936.

- Bolu Gazetesi, 1 Temmuz 1937.
- Bolu Gazetesi, 15 Temmuz 1937.
- Bolu Gazetesi, 22 Temmuz 1937.
- Bolu Gazetesi, 17 Şubat 1938.
- Bolu Gazetesi, 2 Eylül 1938.
- Bolu Gazetesi, 20 Kanunisanı 1938.
- Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Çakmak, E.; Akgün, Ö. E.; Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- CHF Bolu Halkevi (1933). *Cumhuriyetin 10. yıl dönümü çalışma broşürü*. Bolu Vilayet Matbaası.
- CHF Halkevleri Talimatnamesi (1932). Hakimiyeti Milliye Matbaası.
- CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları (1945). Ulus Basımevi.
- Cumhuriyetin 15 inci Yılında Bolu (1938). Bolu Vilayet Matbaası.
- Çandarlıoğlu, G. (2003). *Tarih metodu (araştırma-yazma)*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Çepni, S., (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Celepler Matbaacılık.
- Duygular Dergisi Bolu Halkevi, 1941, 4, Vilayet Matbaası.
- Duygular Dergisi Bolu Halkevi, 1942, 7, Vilayet Matbaası.
- Erdem, H. (2013). *Doğuşundan günümüze Kırkpınar (3)*. Dahi Yayıncılık Eğitim Basım Ticaret.
- Fişek, K. (1998). *Dünyada ve Türkiye’de devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi*. Spor Kitabevi.
- Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 15 Ağustos 1933.
- Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 12 Teşrinisani 1934.
- Halkevleri 1940 (1940). Ulus Matbaası.
- Halkın, L.E. (2000). *Tarih tenkidinin unsurları*. (Çev. Bahaeddin Yediyıldız). (2. Baskı). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (26. Baskı) Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, M. (2013). *II. Meşrutiyet’ten çok partili hayata geçişte Bolu’nun idari ve sosyal durumu (1908-1950)*. Bolu İl Özel İdaresi Yayınları.
- Kılıç, F. ve Tarhan, M. (2018). *Yeşil Yaprak (Cumhuriyet’in ilk yıllarında eğitime taşradan bir bakış)*. Siyasal Kitabevi.
- Kılıç, F., Solak, M., & Tarhan, M. (Ed.). (2016), *Altın Yaprak: (Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitime taşradan bir bakış)*. Siyasal Kitabevi.
- Özçakır, S. (2013). *II. Meşrutiyet Dönemi beden eğitiminde çağdaş dönüşümler (1908-1918)* (Yayımlanmış doktora tezi). Gazi Üniversitesi.
- Özçakır, S. (2022). Tarih temelleri. N. Mirzeoğlu (Ed.), *Spor Bilimlerine Giriş içinde* (2. Baskı). Spor Yayınevi ve Kitabevi.

- Mayer, R. E. (2014). Multimedia instruction. J. M. Spector, M. D. Merrill, J. Elen, ve M. J. Bishop (Ed.), *Handbook of research on educational communications and technology içinde* (4. baskı). Springer New York.
- Özçelik, F. (2018). *Sosyal ve kültürel hayatta Bolu Halkevleri*. İdeal Kültür Yayıncılık.
- Özdemir, N. (2013). Türkiye Cumhuriyeti'nin katıldığı ilk uluslararası organizasyon: 1924 Paris Olimpiyatları. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (51), 717-744.
- Özdemir, N. (2016). Bolu Orman Mektebi. *Mudurnulular Derneği Bülteni*, 9, 56-61.
- Özmaden, M. (2010). Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) Dönemi milli ruh ve milli temsil, siyasi ve milli propaganda ile ülkeyi tanıma-tanıtma çabaları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1440-1457.
- Polat, C. (2010). *Halkevleri'nden bir kesit: Bolu Halkevi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Resmi Gazete. 16 Temmuz 1938, Sayı: 3961.
- Şinoforoğlu, T. (2020). Türkiye'de beden eğitimi öğretmeni yetiştirme çabaları ve öncü kuruluşlar (1908-1930). *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18 (Spor Tarihi Özel Sayı), 73-105.
- Türkiye Hentbol Federasyonu (2024, 10 Ekim). *Tarihçe*. <https://www.thf.org.tr/thf/hakkinda/tarihce/1>
- Ulus Gazetesi, 20 Ağustos 1935.
- Ulus Gazetesi, 09 Eylül 1935.
- Ulus Gazetesi, 17 Ağustos 1936.
- Ulus Gazetesi, 14 Aralık 1937.
- Ulus Gazetesi, 25 Ocak 1938.
- Ulus Gazetesi, 17 Mart 1941.
- Ulus Gazetesi, 8 Şubat 1943.
- Ulus Gazetesi, 1 Şubat 1944.
- Ulus Gazetesi, 5 Temmuz 1944.
- Ulus Gazetesi, 14 Mart 1945.
- Vakit Gazetesi, 7 Ağustos 1930.
- Warren, A. (1986). Sir Robert Baden-Powell, the Scout Movement and citizen training in Great Britain, 1900-1920. *The English Historical Review*, 101(399), 376-398.
- Yarar, B. (2014). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş süreci ve erken Cumhuriyet Türkiye'sinde modern sporun kuruluşu. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Güz (21), 301-317.
- Yüce, M. (2020). *Esir şehirde spor*. İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri A.Ş.
- Zeyrek, Ş. (2006). *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951)*. Anı Yayıncılık.